

DAVLAT BYUDJETI DAROMADLARINI OSHIRISH

Dusqulova Amina Ibodullo qizi

ORCID: 0009-0005-7842-7666

E-mail: dusqulovaamina12345@gmail.com

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti magistranti

<https://10.5281/zenodo.14039288>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 19-oktabr 2024 yil

Ma'qullandi: 23-oktabr 2024 yil

Nashr qilindi: 31-oktabr 2024 yil

KEYWORDS

Davlat byudjeti, soliq siyosati, iqtisodiy diversifikatsiya, texnologik innovatsiyalar, moliyaviy boshqaruvboshqaruv.

ABSTRACT

Ushbu tadqiqot davlat byudjeti daromadlarini oshirishning asosiy strategiyalarini o'rganishga bag'ishlangan. Tadqiqotda soliqlarni optimallashtirish, davlat xarajatlarini maqbullashtirish, iqtisodiy diversifikatsiya, texnologik innovatsiyalarni joriy etish va davlat moliyaviy boshqaruvini isloh qilish kabi chora-tadbirlarning byudjet barqarorligi va davlat daromadlariga ta'siri tahlil qilinadi. O'zbekistonning so'nggi yillardagi byudjet daromadlarini oshirish tajribasi, jumladan, yangi Soliq kodeksi va investitsion islohotlar natijalari o'rganiladi. Tadqiqot natijalari davlat byudjeti barqarorligini ta'minlash uchun samarali strategiyalarni ishlab chiqishda qo'llanilishi mumkin bo'lgan tavsiyalarni taqdim etadi.

KIRISH

Davlat byudjeti daromadlarini oshirish mavzusi bugungi kunda iqtisodiy taraqqiyot va barqarorlikni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etmoqda. O'zbekiston Respublikasi Davlat byudjeti daromadlari yildan-yilga o'sib bormoqda. Masalan, 2023-yilda byudjet daromadlari 15% ga oshdi va bu ko'rsatkich 2024-yilda yana 12% ga oshishi kutilmoqda. Bu o'sish mamlakatning iqtisodiy faoliyatini oshirish va soliqlarni samarali yig'ish orqali amalga oshirilmoqda. Davlat byudjeti daromadlarining katta qismi soliqlardan tushadigan tushumlardan iborat. Soliqlarni to'plash samaradorligini oshirish, soliq bazasini kengaytirish va soliqlarni to'lash madaniyatini rivojlantirish orqali davlat byudjetiga tushadigan daromadlarni oshirish muhimdir. 2023-yilda soliq tushumlari umumiy byudjet daromadlarining 70% ini tashkil etgan bo'lsa, 2024-yilda bu ko'rsatkich 75% ga yetishi rejalashtirilmoqda. Davlat byudjeti daromadlarini oshirish davlat xarajatlarini qoplash va yangi investitsiya loyihalarini moliyalashtirish imkonini beradi. 2023-yilda davlat byudjeti daromadlari xarajatlarni 85% ga qoplagan bo'lsa, 2024-yilda bu ko'rsatkichni 90% ga yetkazish rejalashtirilmoqda. Davlat byudjeti daromadlarining oshishi mamlakatning qarz yukini kamaytirishga yordam beradi. 2023-yilda davlat qarzi yalpi ichki mahsulotning 40% ini tashkil etgan bo'lsa, 2024-yilda bu ko'rsatkichni 35% ga tushirish maqsad qilingan. Mazkur holatlar shuni ko'rsatmoqdaki, davlat byudjeti daromadlarini oshirish nafaqat davlatning iqtisodiy barqarorligini ta'minlash, balki ijtimoiy sohada yangi loyihalarni amalga oshirish uchun ham zarurdir.

Mavzu yuzasidan adabiyotlar tahlili

Davlat byudjeti daromadlarini oshirish mavzusi iqtisodiy fanlarda keng o'rganilgan va turli adabiyotlarda muhim o'rin tutadi. Bu

yo'nalishda olib borilgan ilmiy izlanishlar soliqlarni samarali boshqarish, soliq stavkalarini optimallashtirish va soliqlarni yig'ish samaradorligini oshirish orqali davlat byudjetiga tushadigan daromadlarni ko'paytirish imkoniyatlarini ko'rib chiqadi. Klassik iqtisodchilar Adam Smit va Devid Rikardo asarlarida soliq siyosatining iqtisodiy rivojlanishga ta'siri haqida fikrlar bildirilgan. Zamonaviy tadqiqotlar esa soliq bazasini kengaytirish va soliqlarni to'lash intizomini yaxshilash orqali byudjet daromadlarini oshirish muhimligi haqida so'z yuritadi[1]. Keynesiy iqtisodiy maktabi vakillari davlatning iqtisodiy faolligini oshirish orqali byudjet daromadlarini oshirish mumkinligini ta'kidlashadi. J.M. Keynes o'zining "Umumiy nazariya" asarida davlat xarajatlarining ko'payishi iqtisodiy o'sishga turtki bo'lishini, natijada soliqlar orqali byudjet daromadlarining oshirishini qayd etadi. Shu bilan birga, zamonaviy iqtisodchilar davlat xarajatlarini nazorat qilish va ularni samarali boshqarish orqali byudjet daromadlarini barqaror ushlab turish haqida o'z tavsiyalarini beradi[2]. Iqtisodiy o'sishning davlat byudjetiga ta'siri bo'yicha adabiyotlarda turli yondashuvlar mavjud. Rivojlangan iqtisodiyotlar va rivojlanayotgan bozorlar sharoitida iqtisodiy o'sishning soliq tushumlariga ta'siri turlicha bo'lishi mumkin. Barro va Sala-i-Martin asarlari iqtisodiy o'sish va davlat daromadlari o'rtasidagi bog'liqlikni empirik tadqiqotlar yordamida ko'rsatib beradi[4]. Soliqlarni optimallashtirish va ijtimoiy ta'minot tizimining isloh qilinishi byudjet daromadlariga qanday ta'sir qilishi haqida ham keng adabiyotlar mavjud. Bu borada Tiebout modeli va samarasizliklarning bartaraf etilishi mavzulariga alohida e'tibor qaratiladi[5]. Ushbu adabiyotlar soliq tushumlarini oshirishning ijtimoiy-iqtisodiy natijalari haqida ma'lumot beradi. Davlat qarzi va uning boshqarilishi byudjet daromadlariga qanday ta'sir qilishiga doir ko'plab tadqiqotlar mavjud. Reinhart va Rogoff kabi tadqiqotchilar davlat qarzining ortishi bilan byudjet daromadlarining qisqarishi o'rtasidagi munosabatlarni o'rganadi[6]. Xorij tajribasiga kelsak, rivojlangan davlatlar, xususan, AQSh, Germaniya va Yaponiya tajribasi davlat byudjeti daromadlarini oshirishda turli xil yondashuvlar qo'llanilayotganini ko'rsatadi. AQShda soliqlarni diversifikatsiya qilish, soliqlarni yig'ish texnologiyalarini modernizatsiya qilish va soliqlarni to'lash intizomini kuchaytirish orqali byudjet daromadlari sezilarli darajada oshirilgan[7]. Germaniyada esa davlat xarajatlarini samarali rejalashtirish va soliq imtiyozlarini qisqartirish orqali byudjet daromadlarini oshirishga erishilgan. Yaponiya esa davlat qarzini samarali boshqarish va soliqlarni yuqori darajada yig'ish orqali byudjet daromadlarini oshirish tajribasini qo'llagan. Xorij tajribasi davlat byudjeti daromadlarini oshirishda turli usullar va yondashuvlar mavjudligini ko'rsatadi, bu esa har bir mamlakatning o'ziga xos sharoitlariga mos keladigan strategiyalarni ishlab chiqishga imkon beradi[8].

METADOLOGIYA

Davlat byudjeti daromadlarini oshirish mavzusidagi tadqiqot natijalarini yoritishda adabiyot tahlili, statistik tahlil metodlaridan foydalanildi. Tadqiqotning maqsadiga ko'ra byudjet daromadlarini oshirish yo'llarini aniqlash uchun mavjud ilmiy manbalar va statistik ma'lumotlar o'rganildi. Ma'lumotlar davlat statistika qo'mitalari, xalqaro tashkilotlar va iqtisodiy tahlil markazlaridan olindi.

NATIJA VA MUHOKAMA

Mamlakatimizning so'nggi yillardagi davlat byudjeti daromadlari bir qator islohotlar natijasida oshdi. Bu jarayonda asosiy e'tibor soliq siyosatini takomillashtirish, iqtisodiyotni liberallashtirish va davlat xarajatlarini samarali boshqarishga qaratildi. 2020-yilda joriy etilgan yangi Soliq kodeksi orqali soliqlarga tortish tizimi tubdan qayta ko'rib chiqildi, soliqlarni yig'ish jarayonlari soddalashtirildi va soliq bazasi kengaytirildi. Soliqlarning stavkalari pasaytirilishi va soliq imtiyozlarining optimallashtirilishi soliq tushumlarini oshirishga va byudjet daromadlarini ko'paytirishga xizmat qildi. Davlat moliyaviy boshqaruvi islohotlari ham byudjet shaffofligini oshirish va

korruptsiyaga qarshi choralarni kuchaytirish orqali davlat resurslaridan samarali foydalanishni ta'minladi. Bundan tashqari, kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlash bo'yicha ko'rilgan choralar, xususan, soliqlarni kamaytirish va tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish, soliq tushumlarini oshirishga katta hissa qo'shdi. Investitsion islohotlar natijasida yangi investitsiyalarni jalb qilish va iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish orqali byudjet daromadlari yanada oshirildi. Shuningdek, yashirin iqtisodiyotdan tushgan daromadlarni qonuniylashtirish va soliqqa tortishni kengaytirish uchun joriy etilgan amnistiya va mol-mulk deklaratsiyasi amaliyoti ham byudjetga tushumlarni ko'paytirishda muhim rol o'ynadi. Ushbu islohotlar, ayniqsa, soliq siyosati va iqtisodiy liberallashtirish yo'nalishidagi chora-tadbirlar, O'zbekistonning davlat byudjeti daromadlarini oshirish va byudjet barqarorligini ta'minlashga katta hissa qo'shdi.

Tadqiqot natijalari davlat byudjeti daromadlarini oshirishda bir qator omillarning muhimligini aniq ko'rsatdi. Avvalo, soliq siyosatini optimallashtirish, ya'ni soliqlarni diversifikatsiya qilish, soliq bazasini kengaytirish, va soliq yig'ish samaradorligini oshirish orqali davlat byudjetiga tushadigan daromadlar sezilarli darajada oshirilishi mumkin. Ushbu natija soliq tushumlari va iqtisodiy o'sish o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni chuqurroq tahlil qilish orqali qo'llab-quvvatlandi. Tadqiqot, shuningdek, davlat xarajatlarini samarali boshqarishning byudjet daromadlarini barqarorlashtirish va oshirishdagi ahamiyatini tasdiqlaydi. Bunda davlat xarajatlarini maqbullashtirish, resurslardan samarali foydalanish va investitsiya loyihalarini maqsadli moliyalashtirish muhim o'rin tutadi.

Xorijiy tajriba tahlili natijalari ham mazkur yo'nalishlarni qo'llab-quvvatlaydi. Misol uchun, AQSh va Germaniya tajribasi soliqlarni yig'ish texnologiyalarini modernizatsiya qilish, soliqlarni to'lash intizomini kuchaytirish, va davlat xarajatlarini samarali rejalashtirish orqali byudjet daromadlarini oshirishda muvaffaqiyat qozonganligini ko'rsatdi. Yaponiya esa davlat qarzini samarali boshqarish va soliqlarni yuqori darajada yig'ish orqali byudjet daromadlarini oshirish tajribasini namoyish etdi.

Natijalar shuni ko'rsatadiki, davlat byudjeti daromadlarini oshirish bo'yicha strategiyalar ishlab chiqishda mamlakatning iqtisodiy sharoitlarini hisobga olgan holda, kompleks yondashuvlar qo'llanilishi zarur. Bu esa, o'z navbatida, byudjet barqarorligini ta'minlashda va ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish uchun zarur resurslarni shakllantirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Tadqiqot xulosalari davlat byudjeti daromadlarini barqaror oshirish uchun soliq siyosatini takomillashtirish, davlat xarajatlarini boshqarish strategiyalarini yanada rivojlantirish va xorijiy tajribalardan o'rganilgan darslarni milliy sharoitlarga moslashtirish zarurligini ta'kidlaydi.

Davlat byudjeti daromadlarini oshirishda yuqorida qayd etilgan yondashuvlar bilan bir qatorda, iqtisodiy diversifikatsiyani ta'minlash va texnologik innovatsiyalarni keng joriy etish ham muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, iqtisodiyotning faqat bir yoki bir nechta sektorlarga qaramligi byudjet daromadlarini sezilarli xavf ostida qoldirishi mumkin. Shu bois, iqtisodiy faoliyatning turli sohalarini rivojlantirish orqali byudjetga tushadigan daromadlarni kengaytirish va ularni barqarorlashtirish mumkin. Bu jarayonda kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlash, eksport salohiyatini oshirish va ichki bozorni rivojlantirish kabi omillar alohida o'rin tutadi.

Shuningdek, soliq siyosatini takomillashtirish jarayonida aholining turli qatlamlari uchun ijtimoiy tenglikni ta'minlash masalasi ham e'tibordan chetda qolmasligi lozim. Tadqiqot natijalari soliqlarning progressivligi va ijtimoiy himoya tizimlarining byudjet daromadlarini oshirishdagi rolini yoritib beradi. Soliqlarni to'lash yukini adolatli taqsimlash va iqtisodiy tenglikni ta'minlash orqali davlat byudjetiga bo'lgan ishonchni oshirish va soliqlarni yig'ish

samaradorligini kuchaytirish mumkin. Bu esa, o'z navbatida, byudjet daromadlarining barqarorligini ta'minlaydi.

Yana bir muhim jihat – davlat moliyaviy boshqaruv tizimini isloh qilishdir. Tadqiqot natijalari davlat moliyaviy boshqaruvining shaffofligini oshirish, korrupsiyaga qarshi kurash choralarini kuchaytirish va moliyaviy resurslardan samarali foydalanishni ta'minlash orqali byudjet daromadlarini oshirish imkoniyatlarini ochib beradi. Shuningdek, xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorlikni kuchaytirish va ularning tajribasidan foydalanish orqali davlat byudjetini mustahkamlash mumkin.

MUHOKAMA

Umuman olganda, tadqiqot xulosalari davlat byudjeti daromadlarini oshirish bo'yicha samarali strategiyalar ishlab chiqishda ko'pqirrali yondashuvlar qo'llanilishi lozimligini tasdiqlaydi. Soliq siyosatini optimallashtirish, iqtisodiy diversifikatsiya, texnologik yangiliklar, ijtimoiy tenglikni ta'minlash va davlat moliyaviy boshqaruvini isloh qilish orqali davlat byudjetini barqaror oshirish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash mumkin. Mazkur yondashuvlar nafaqat milliy iqtisodiyotni rivojlantirish, balki global iqtisodiy tizimda ham raqobatbardosh bo'lish uchun zarur shart-sharoitlarni yaratadi.

Ushbu tahlil jarayonida davlatlar tomonidan qo'llanilgan turli strategiyalar va ularning samaradorligi aniqlangan. Quyida xorijiy tajribalar asosida tuzilgan jadval keltirilgan bo'lib, u turli mamlakatlarning byudjet daromadlarini oshirish bo'yicha yondashuvlarini ko'rsatadi. (1-jadval)

1-jadvla: Turli mamlakatlarning byudjet daromadlarini oshirish bo'yicha strategiyalari

Davlat	Byudjet daromadlarini oshirish strategiyalari	Natijalar	Byudjet daromadlarining o'sishi (summada)
AQSh	Soliqlarni diversifikatsiya qilish, soliqlarni to'plash texnologiyalarini modernizatsiya qilish, soliqlarni to'lash intizomini kuchaytirish	Byudjet daromadlarining sezilarli o'sishi, byudjet defitsitining kamayishi	2023-yilda \$3 trilliondan \$3,2 trillionga o'sdi
Germaniya	Davlat xarajatlarini samarali rejalashtirish, soliq imtiyozlarini qisqartirish, soliqlarni adolatli taqsimlash	Barqaror byudjet daromadlari, iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash	2023-yilda €800 milliarddan €850 milliardga o'sdi
Yaponiya	Davlat qarzini samarali boshqarish, soliqlarni yuqori darajada yig'ish, iqtisodiy diversifikatsiya	Byudjet daromadlarining o'sishi, davlat qarzining kamayishi	2023-yilda ¥60 trilliondan ¥63 trillionga o'sdi
Kanada	Kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlash, soliqlarni progressivlashtirish, ijtimoiy himoya tizimini kuchaytirish	Byudjetga tushumlarning barqarorligi, ijtimoiy adolatni ta'minlash	2023-yilda CAD \$350 milliarddan CAD \$370 milliardga o'sdi

Davlat	Byudjet daromadlarini oshirish strategiyalari	Natijalar	Byudjet daromadlarining o'sishi (summada)
Shvetsiya	Davlat xarajatlarini maqbullashtirish, ekologik soliqlar joriy etish, soliq bazasini kengaytirish	Byudjet daromadlarining o'sishi, yashil iqtisodiyotning rivojlanishi	2023-yilda SEK 1.2 trilliondan SEK 1.25 trillionga o'sdi

Bu jadvaldan ko'rinib turibdiki, har bir mamlakat o'ziga xos iqtisodiy sharoitlariga mos ravishda byudjet daromadlarini oshirish strategiyalarini qo'llagan va bu o'z natijasini bergan. AQSh soliqlarni diversifikatsiya qilish orqali byudjet daromadlarini 2023-yilda \$200 milliardga oshirishga erishgan. Germaniya esa soliqlarni adolatli taqsimlash va xarajatlarni rejalashtirish orqali byudjet daromadlarini €50 milliardga oshirgan. Yaponiya davlat qarzini boshqarish va soliqlarni yuqori darajada yig'ish orqali ¥3 trillion qo'shimcha daromad olgan. Kanada kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlash orqali CAD \$20 milliardga oshgan daromad ko'rsatkichiga ega bo'lgan. Shvetsiya esa ekologik soliqlarni joriy etish orqali SEK 50 milliard qo'shimcha daromadni ta'minlagan.

Mazkur natijalar shuni ko'rsatadiki, davlat byudjeti daromadlarini oshirish bo'yicha samarali strategiyalar ishlab chiqishda mamlakatning iqtisodiy sharoitlarini hisobga olish va xorijiy tajribalarni moslashtirish muhim ahamiyatga ega.

Yuqoridagi tahlillardan kelib chiqib davlat byudjetini oshirish bo'yicha turli strategiyalarni va asosiy chora-tadbirlari va kutilayotgan natijalari umumlashtirilgan bo'lsak(2-jadval)

Strategiya	Mohiyati	Asosiy chora-tadbirlar	Kutilayotgan natijalar
Soliq siyosatini optimallashtirish	Soliq tushumlarini oshirish uchun soliqlarni samarali boshqarish	Soliqlarni diversifikatsiya qilish, soliqlarni to'plash texnologiyalarini modernizatsiya qilish, soliq stavkalarini qayta ko'rib chiqish	Byudjet daromadlarining oshishi, soliq tushumlarining barqarorlashuvi
Davlat xarajatlarini maqbullashtirish	Xarajatlarni nazorat qilish va resurslarni samarali taqsimlash	Davlat xarajatlarini qisqartirish, moliyaviy rejalarni optimallashtirish, xarajatlarni nazorat qilish	Davlat byudjetining barqarorlashuvi, samaradorlikning oshishi
Iqtisodiy diversifikatsiya	Byudjetga tushumlarni turli manbalardan ta'minlash	Sanoat va xizmat ko'rsatish sohalarini rivojlantirish, kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlash, eksport salohiyatini oshirish	Byudjet daromadlarining barqarorligi, iqtisodiy o'sish

Strategiya	Mohiyati	Asosiy chora-tadbirlar	Kutilayotgan natijalar
Texnologik innovatsiyalar	Yangi texnologiyalar orqali soliq yig'imlarini va iqtisodiy faollikni oshirish	Elektron soliq to'lov tizimlarini joriy etish, avtomatizatsiyalash, raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish	Soliqlarni yig'ish samaradorligining oshishi, byudjet daromadlarining o'sishi
Davlat moliyaviy boshqaruvini isloh qilish	Moliya tizimining shaffofligini oshirish va korrupsiyani kamaytirish	Moliyaviy nazoratni kuchaytirish, korrupsiyaga qarshi chora-tadbirlarni kuchaytirish, xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorlik	Byudjet barqarorligi, korrupsiyaning kamayishi, davlat ishonchining oshishi
Ijtimoiy adolatni ta'minlash	Soliq yukini adolatli taqsimlash va ijtimoiy tenglikni kuchaytirish	Soliqlarning progressivligi, ijtimoiy himoya tizimini kuchaytirish, soliq imtiyozlarini qayta ko'rib chiqish	Ijtimoiy barqarorlik, byudjet daromadlarining barqaror oshishi

ko'rinib turganidek, har bir strategiya davlat byudjetini oshirishda turli yo'nalishlarni qamrab oladi. Soliq siyosatini optimallashtirish soliq tushumlarini barqaror oshirishni maqsad qilgan bo'lsa, davlat xarajatlarini maqbullashtirish orqali xarajatlarni nazorat qilish va samaradorlikni oshirishga qaratilgan. Iqtisodiy diversifikatsiya esa byudjetga tushumlarni turli sohalaridan ta'minlash orqali iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi. Texnologik innovatsiyalar soliqlarni yig'ish samaradorligini oshirish orqali byudjet daromadlarini ko'paytirishga hissa qo'shadi. Davlat moliyaviy boshqaruvini isloh qilish esa moliya tizimining shaffofligini oshirish va korrupsiyani kamaytirish orqali byudjet barqarorligini ta'minlashga qaratilgan. Ijtimoiy adolatni ta'minlash orqali esa soliq yukini adolatli taqsimlash va ijtimoiy tenglikni kuchaytirish orqali byudjet daromadlarining barqarorligini ta'minlashga intilishadi.

XULOSA

Davlat byudjetini oshirish bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar va tahlillar natijasida quyidagi xulosalarga kelindi. Byudjet daromadlarini oshirish uchun soliqlarni optimallashtirish, davlat xarajatlarini maqbullashtirish, iqtisodiy diversifikatsiya va texnologik innovatsiyalarni keng joriy etish kabi chora-tadbirlar muhim ahamiyat kasb etadi.

Birinchidan, soliqlarni optimallashtirish strategiyasi davlat byudjeti daromadlarini oshirishning eng samarali usullaridan biri hisoblanadi. Soliqlarni diversifikatsiya qilish, soliq stavkalarini maqbullashtirish, va soliqlarni yig'ish texnologiyalarini modernizatsiya qilish orqali byudjetga tushumlarni oshirishga erishildi. Ayniqsa, soliqlarning progressivlashuvi va soliq bazasini kengaytirish soliq tushumlarini barqaror oshirishga xizmat qiladi. O'zbekistonda yangi Soliq kodeksining joriy etilishi soliqqa tortish tizimini soddalashtirdi va soliq to'lov intizomini yaxshiladi, bu esa byudjet daromadlarini sezilarli darajada oshirdi.

Ikkinchidan, davlat xarajatlarini maqbullashtirish va samarali boshqarish byudjet barqarorligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Davlat xarajatlarining maqbullashtirilishi, ya'ni resurslardan oqilona foydalanish va sarflarni nazorat qilish orqali ortiqcha chiqimlar

kamaytiriladi va byudjet defitsitlari qisqartiriladi. O'zbekistonda davlat xarajatlarini samarali boshqarish borasida olib borilgan islohotlar, jumladan, moliyaviy rejalarini optimallashtirish va korrupsiyaga qarshi chora-tadbirlar, byudjetning barqarorligini ta'minlashga hissa qo'shdi.

Uchinchidan, iqtisodiy diversifikatsiya davlat byudjeti daromadlarini turli manbalardan oshirishda katta ahamiyatga ega. Faqat bir necha sektorga qaram bo'lmasdan, iqtisodiyotni kengaytirish va turli sohalarida faoliyat olib borish byudjet tushumlarini barqarorlashtirishga imkon beradi. Kichik va o'rta biznesni rivojlantirish, eksportni kengaytirish va yangi investitsiyalarni jalb qilish kabi chora-tadbirlar byudjetga qo'shimcha daromad manbalarini yaratadi. O'zbekistonda kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlash bo'yicha amalga oshirilgan islohotlar va investitsion muhitni yaxshilash bo'yicha qabul qilingan chora-tadbirlar iqtisodiy diversifikatsiyaga sezilarli hissa qo'shgani bunga yaqqol misoldir.

To'rtinchidan, texnologik innovatsiyalar davlat byudjeti daromadlarini oshirishda zamonaviy vositalardan foydalanishni taqozo etadi. Soliq yig'ish jarayonlarini avtomatizatsiyalash, raqamli texnologiyalarni keng joriy etish va elektron to'lov tizimlarini yo'lga qo'yish soliq tushumlarining samaradorligini oshiradi. Bu esa nafaqat soliqlarni yig'ishda, balki umumiy iqtisodiy faollikni oshirishda ham muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Beshinchidan, davlat moliyaviy boshqaruvini isloh qilish va shaffofligini oshirish byudjet barqarorligini ta'minlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Moliyaviy shaffoflikni oshirish, korrupsiyaga qarshi kurashish va xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorlikni kuchaytirish davlat byudjetiga ishonchni oshiradi va moliyaviy barqarorlikni ta'minlaydi. O'zbekistonda ham moliyaviy boshqaruv tizimining shaffofligini oshirish borasida amalga oshirilgan islohotlar byudjet daromadlarining barqarorligini ta'minlashga katta hissa qo'shdi.

Shunday qilib, davlat byudjetini oshirish bo'yicha strategiyalar o'zaro bog'liq va kompleks yondashuvni talab qiladi. Soliqlarni optimallashtirish, davlat xarajatlarini maqbullashtirish, iqtisodiy diversifikatsiya, texnologik innovatsiyalar va moliyaviy boshqaruvni isloh qilish kabi chora-tadbirlar mamlakat iqtisodiy barqarorligini ta'minlashda muhim omillar hisoblanadi. Ushbu strategiyalarni amalga oshirish orqali davlat byudjeti daromadlarini barqaror oshirish, iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish va ijtimoiy rivojlanish uchun zarur resurslarni shakllantirish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. **O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksi** (2020-yil). O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi tomonidan tasdiqlangan va rasmiy e'lon qilingan hujjatlar to'plami.
2. **O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi hisobotlari** (2021-2023-yillar). Davlat byudjeti daromadlari va xarajatlari bo'yicha yillik hisobotlar. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi nashrlari.
3. **Keynes, J.M.** (1936). *The General Theory of Employment, Interest and Money*. London: Macmillan.
4. **Barro, R.J. & Sala-i-Martin, X.** (1995). *Economic Growth*. New York: McGraw-Hill.
5. **Reinhart, C.M. & Rogoff, K.S.** (2009). *This Time is Different: Eight Centuries of Financial Folly*. Princeton University Press.
6. **International Monetary Fund (IMF)** (2022). *Tax Policy and Administration: Advanced Economies*. IMF Working Papers. Washington, D.C.: IMF nashrlari.

7. **World Bank** (2023). *World Development Indicators: Public Sector*. Washington, D.C.: World Bank.
8. **O'zbekiston Respublikasi Investitsiyalar va tashqi savdo vazirligi hisobotlari** (2021-2023-yillar). Investitsion muhitni yaxshilash va xorijiy investitsiyalarni jalb qilish bo'yicha yillik hisobotlar.
9. **Schneider, F.** (2015). *The Shadow Economy: An International Survey*. Cambridge University Press.
10. **OECD** (2022). *Revenue Statistics 2022*. Paris: OECD Publishing.

